

terea spectat, heum attendat, aliique permulta que rebus adfecta sunt, circumspiciat: non edo, non amore, aut animi perturbatione aliqua impellatur; sed ipsis veiri, & necessitate. Etenim, nisi hec consideratio, & diligens animadversio intercesserit, sane iurandorum preceptis, & temerarium erit: cuiusmodi est illorum irreligiosa affirmatio qui in re levissima, & inani, nulla ratione, aut consilio, sed prava quadam consuetudine iurant. Id vero passim quotidie a venditoribus, & emptoriis fieri videmus. Nam illi ut quam plurimum vendant, hi rursus, ut quam minimo emant, res venales vel laudare, vel vituperare iurandorum non dubitant. Item lect. 19. Sed tamen iurandi necessitas excusationem habet. Et quidem, dum inquit Salvator: Sit sermo vester, Eit, est, non, non, hac loquendi formula factis delatari, se iurandi consuetudinem in cogitatione, & levitate prohibere. Quatuor illud precipue a Domino admonetur, ne faciles nimium, & propensi ad iurandum simus; idque sedulo docendum erit, & sedulius avibus inculcandum: infinita enim fere mala ex iurandi nimia consuetudine emanare, & sacrarum litterarum auctoritate, & sanctissimarum Patrum testimonio comprobatur.

IX. Ex his duo parent: alterum, consuetudinem iurandi malam esse, & plurimum flagitiorum originem: & facilitatem iurandi ad peritrium viam aperire, & re ipsa hominem qui facile iurat, in peritrium prolabi. Adeo familiaris est humane lingue lapsus, adeo imbecilla humane mentis ratio, ut fieri nequeat aliquem sepe iurare, quin in peritrium prolabatur. Sacra Scriptura, & Patres omnes non tam peritrium, quam causam peritrii, que est frequentia, & assuetudo iurandi, improbant, & damnant: solumque necessarium permittunt iuramentum. Hec est Scripturarum, & Patrum doctrina.

CAPUT V.

Plurium recentiorum Casuistarum de iurandi, quin de blasphemandi consuetudine, doctrina, que Scriptura, & Patribus adversatur.

UT quisque iudicium ferre valeat, utrum doctrina plurium recentiorum pugnet cum doctrina Scripturae, & Patrum non aliud prestat, quam illorum regulas, distinctiones, & opiniones recensere. Et primo illorum nemo consuetudinem iurandi appro-

bant; illam tamen sub toto aspectibus representant, ut, sin nimis innocenter, latentium noxiam propugnent. Paucis, que docent illi, perstringam.

II. Consuetudo quadam animi habitu est, seu facilitas ex frequentatis actibus producta, que per modum quasi ponderis voluntatem ad eundem rationis actus impellit. Hec consuetudo habitus quoque, ex alioquin actus vitiosi frequentia conlurgens, & permanens in anima, appellatur. Dissert consuetudo ab occasione proxima, quod hec extrinseca sit, illa intrinseca.

III. Hanc consuetudinem quadrupliciter inquirunt. Prima est passim iurandi, cum debita tamen advertentia iurandi verum; five a die in iurante consuetudo mentendi, five non. Secunda est iurandi factum advertentem. Tertia, dum quis advertit se iurare; secus a verum, vel falsum iuret. Quarta, dum quis nec ad iuramentum, nec ad veritatem advertit.

IV. Statum quoque peccati mortalis triplicem distinguunt. Primus est, dum quis actualiter peccat, & dicitur esse in statu peccati actualis. Secundus, dum quis post peccati commisionem permanet in eodem peccato, seu in macula post peccatum relicta, quatenus eundem peccati penitentiam negligit. Tertius est, dum quis in proxima occasione, aut periculo mortaliter peccandi veritatem. De hoc tertio statu in presentia sermo est. Duo enim priores improprie, prout ad presens penitentiam institutum, appellantur peccatum. Quare homo in eo constitutus tenetur sub mortali ab eodem recedere; & toties novam distinctum peccatum mortale committit, quoties advertit se in tali statu reperiri, & omittit ab eodem recedere: sicut qui tenetur ad restitutionem, toties peccat, quoties ad id advertit, & cum possit restituere, deliberate recusat. Hec omnia certa sunt penes recentiores Casuistas omnes. Iuxta diversas consuetudinis notiones nu. 3. delineatas, varias quoque ipsi itantunt conclusiones, quarum aliqua, ut ego quidem arbitror, Scripturae sanctae, & Patribus omnibus repugnant. Illas ego sincere referam, ut quisque suam ferat iudicium.

V. Prima opinio. Omnes statunt, ipsam consuetudinem absolute, & per se sumptam non esse peccatum distinctum ab ipsis actibus iurandi, ex quibus coalescit. Nam vel consuetudo accipitur, ut inquirunt, effectiva; & sunt ipsi actus preteriti efficientes, seu indu-

centes consuetudinem: vel sumitur formaliter pro ipso termino, seu effecta relicto ex eorum actuum frequentia. Si in primo sensu accipatur, patet consuetudinem non esse distinctum peccatum, quia hoc modo nil aliud est nisi ipsi actus frequentati. Si in posteriori sensu consideretur, est ipsemet habitus, seu inclinatio ad iurandum: que, licet vitiosa sit, & ad malum impellens, peccatum tamen non est. Concedunt tamen, omissionem actus extirpandi eiusmodi consuetudinem posse quandoque esse peccatum, ut clarius infra.

VI. Recentia opinio communis est penes recentiores, nec de ea longius disputare lubet. Sit nec ne peccatum ipsa consuetudo in se accepta, parum refert ad institutum nostrum: siquidem non tam de ipsa consuetudinis natura, & essentia, quam de debito illam extirpandi nobis sermo est. Quare concedimus & nos, consuetudinem ipsam internam, seu habitum iurandi, absolute & precise acceptam, non esse peccatum mortale distinctum ab ipsis actibus. Si enim nec ipsa physice res absque necessitate multiplicanda sunt, multo minus peccata. De premissa ergo opinio nullum diffidium.

VII. Secunda opinio. Consuetudo culpabiliter retenta iurandi falsum deliberate, seu indifferenter verum, & falsum, probabilis non est peccatum distinctum operiendum in confessione ab ipso peccato actuali peritrii: sed sufficit consistere ipsum actum peritrii. Hanc conclusionem totidem verbis tradit Sporer tract. III. in 2. precept. Decal. cap. 1. sect. 4. num. 111. pag. 224. canonicus extirpavit ex suo P. Tamburino fere illam verbis. Pro eadem quoque laudat Valquez, & Ioannem Sanchez. Ratio quam promit, hec est. Obligatio extirpandi consuetudinem est imposita in ipsa obligatione non peierandi, & cum illa moraliter confunditur. Neque, inquit P. Sporer, in moralibus nimis subtilizandum est. Tamburinus loco citato clarius dicit, non esse in moralibus nimia subtilitate agendum. Addit; peccatum ex consuetudine commissum non addere circumstantiam mutantem speciem: quin minus, inquit, peccat qui ex consuetudine quam qui recens peierat.

VIII. Hec conclusio laxa, & falla est, & horrorem incutit. Nonne festivi sunt Auctores illi? Improbant in morum qualibet nimiam subtilitatem, hoc est evidentem illam rerum distinctionem qua actiones vitiose representantur. Deinde, ut vitia facio obducant, nil nisi inventa metaphysica in

medium proferant. Sed pressius expendamus premissam conclusionem. Consuetudo culpabiliter retenta. Peccat iurandi fidelis cum consuetudinem retinendo, etiam dum actu non peierat: alioquin non esset culpabiliter retenta. Si peccat, ergo peccatum illud in confessione, minus peccat quam qui sine confessione peccat. Qui peccat ex consuetudine, minus peccat quam qui sine confessione peccat? Si non occidit, in rota Theologia peccatum peritrium? Quid in rota Theologia absurdum? Concupiscentia vehementis, que nobis libera non est, utique voluntarium minuit, & consequenter peccatum. Ad consuetudinem libere contracta, consuetudo deliberate, & culpabiliter retenta minuit peccatum? Qui ex illa peccat, minus peccat? Qui ergo ex habitu fornicantur, adulterantur, furantur, minus peccat quam qui semel, vel bis, recitatur, spontanea, ac deliberate? Vide Epistolam nostram Theologico-Moralem, nempe secundam, ubi falo calamo illius doctrine falsitatem profligavimus.

IX. Obicit fibi Sporer. Qui habet occasionem proximam peccandi, tenetur illam tollere sub distincto peccato. Atqui consuetudo peierandi est occasio proxima. Ergo tenetur illam tollere sub distincto peccato ab ipso actuali peritrio. Ad id responsum. Nego, inquit, minime rotunda. Quoniam illa est quod extrinsecum; hac quod intrinsecum homini. Si tanta oris rotunditate negant ea que sunt evidenter vera tum lumine nature, tum Theologorum, Patrum, & Scripturarum auctoritate; qua libertate dubia pro probabilibus, & probantia pro evidenter veris obtudent? Sed tanta confidencia loquitur Sporer, quia ex P. Tamburino illam responsum extirpavit. Alioqui strictiori ore in re tam gravi locutus ipse fuisset.

X. Verum utique est occasio aliam esse internam, aliam externam. Sed quid ideo? Adet preceptum distinctum evitandi occasionem externam; non adet vero preceptum distinctum extirpandi occasionem internam, seu periculum, five habitum interitorem? Quis hoc assererit, cum vel ipse P. Sporer numero proximo 154. hoc preceptum, sibi contradicens, adtribuat? Facilius utique est renovare occasionem exteriorem, puta abigere concubinam, quam vincere habitum interitorem; sed non hinc inferitur, Christianum non teneri ad victoriam vitiosi habitus pro vitia assequendam. Quin, quo est validior consuetudo, eo maior est obligatio illam evitandi. Plus (inquit Augustinus cit. fer. xxviii. de verb. Apost.) ad hoc intentus esto quam ad

fuiffe, hoc periculum esse remotum; & perjurium, si contingat, per accidens evenire; est effugium iam supra a Patribus exploratum. Qui enim contendit simul copulare attentionem iurandi semper verum cum frequenti iuratione, & cum habitu mentendi, chimagam, & hircocervum componere studet. Caufuiffa nunc fragilitatem humanam exaggerant, nunc eam attenuant, prout ipsis ardent: nunc aiunt, tantam esse vim confuetudinis iurandi, ut homo desperet eam vincere; nunc obrudunt, tantam esse humanam mentis, & cordis etiam mendacis penetrantem, atque vigilantem, ut & mentiri semper sine iuramento, & iurare semper sine mendaciorum valeat. Atque adeo fatuunt, homines non teneri gravi obligatione letalis culpe ad istorum habitum expulsiōnes; sed posse cum sola veniali culpa in prefatis habitibus perseverare. Sit ne hac doctrina antiangelica, ceteri indicent. Hanc Caluiffa iuramentum sententiam impugnant Valenta 2. 2. disp. vi. quæst. vii. punct. 3. Petrus Ledema tract. xi. cap. v. dub. 5. dicto 2. Bonacina disp. iv. quæst. i. punct. 13. n. 5.

XVI. Quarta sententia. *Confuetudo iurandi deliberate, & indiscriminatim sine verum, sine falsum, constituit iuramentum in statu peccati mortalis: unde tenetur sub culpa mortali eandem evellere.* Hæc est communis sententia, quam docent fere omnes recentiores. Suarez Lib. III. cap. v. num. 6. & 8. Petrus Ledema tractat xi. cap. v. dub. 4. Valenta 2. 2. disp. vi. quæst. vii. punct. 3. Vega Tom. II. Summ. cap. xvi. casu 14. Sanchez Lib. III. cap. v. num. 11. Calropalpus, Leander, & Trullench, Salmanticenses, Leander, & communiter alii. Ratio evidens est. Eiusmodi confuetudo causa est proxima frequentissime peierandi. Ergo iurator toties peccat, quoties advertit se tali teneri prava confuetudine, & non curat eam expellere. Querunt, num in tali confuetudine constitutus peccet, etiam dum verum iurat. Distinctio opus est. Si deliberate, & advertenter verum iurat, non peccat. Si inadvertenter, sed inconsiderate iurat, etiam per accidens verum iuret; peccat: quia in hoc secundo casu iurat vi prave confuetudinis quæ suprenatura æque ad perjurium ac ad iuramentum impellit.

XVII. Quinta sententia. *Confuetudo iurandi inconsiderate, seu inadvertenter circa rei iurate veritatem constituit iuramentum in statu peccati mortalis, & sub mortali culpa tenetur illam extirpare.* Communiter omnes. Quoniam

prefata confuetudo exponit iuramentum proximo periculo peierandi; cum enim negligat advertere; verum ne, an falsum fit quod iurat, frequenter iurabit. Quod si contingat verum iurare, id per accidens est, quia dicta iurandi confuetudo æque falsitati, ac veritati expofita est. Idem prolixè dicendum de confuetudine illa iurandi sine consideratione, an iuretur, vel non iuretur. Eadem quippe ratio utriusque est: nam etiam inconsideratio, an iuretur, vel non iuretur, expofita veritati, & falsitati est; ideoque proxima periurii occasio.

XVIII. Sexta sententia. *Confuetudo iurandi cum debita consideratione, ut non iuretur nisi verum, non constituit hominem in statu peccati mortalis; nec eam homo sub letali culpa vitare tenetur.* Hanc sententiam communiter docent recentiores. Suarez Lib. III. cap. vi. n. 4. Sanchez Lib. III. cap. v. n. 9. Bonacina disp. iv. q. i. punct. 13. n. 2. Leander tract. i. q. III. Prad Tom. II. cap. xxxii. q. VIII. n. 17. Calropalpus tractat. xiv. disp. i. punct. 9. n. 1. Trullench Lib. II. cap. i. dub. 20. nu. 4. Salmanticenses tract. xvii. cap. ii. punct. 9. §. 1. n. 153. Siquidem, inquit, confuetudo isthæc malitiam capit ab actibus; sed actus iurandi sunt solummodo peccata venialia: ergo confuetudo pariter venialis erit; seu constituit hominem passim iuramentum in statu peccati venialis, secus in statu peccati mortalis. Additque Sanchez, quod, licet prefata confuetudo aliquando excipiet in aliquod iuramentum incautum, & absque consideratione debita veritatis, immo & ipsius iuramenti; nihilominus talis inconsideratio, seu inadvertentia non est censenda voluntaria in causa. Tandem quia, est aliquando pertrahat in perjurium mortale, non dicitur proximum, & mortale peierandi periculum: concludit benignus Theologus.

XIX. Hæc sententia, si Probabilitarum auctoritas spectetur, non modo probabilis, sed communis videtur. Ceterum, si istorum auctoritas cum Scripturarum & Patrum auctoritate conferatur, falsa omnino est. Ut ex cap. iv. constat, frequentia iurandi confuetudinem, confuetudo perjurium inducit. Confuetudo iurandi, & debita attentio, studiumque veritatis confirmanda simul componi nequeunt. Deus ipse, qui humana nature vires comprehendit, Patres experientia edocui testantur, assuetudinem iurandi perjurium parere; hominæque frequenter iuramentum plerumque esse iniquitate. Hæc testimonia evincunt ipsam

ipsam confuetudinem malam esse, & perjuriorum causam. Si vigilantia, si attentio, & studium veritatis confirmanda satis forent ad peruria vitanda, non assuetudinem, sed inconsiderantiam iurationis Deus vetaret. Adde autem inculcat; & tam severe prohibet ne homo assuetudine, quia tanta est humane lingue facilitas errandi, tanta humanæ mentis imbecillitas, ut nulla cura, nullum studium sufficiat ad evitandum perjurium, si adit iurandi confuetudo. Quapropter Scripturæ, Patres, & Concilia facilitatem, & frequentiam iurandi vetant.

XX. Accedit scandalum quod hæc iurandi confuetudo producit. Patres Salmanticenses loc. cit. inquit: *Quare non est maior obligatio extirpare hanc confuetudinem, præfco scandalo, & alius extrinsecis circumstantiis, quam vitare illius methodus, præterquam quod evidenter Scripturæ sanctæ adversatur, insinuatorum malorum causa est: quia hinc frequentissimas errandi occasiones lectores accipiunt.* Passim statuuntur hypotheses metaphysicæ, quæ in praxi chimericæ sunt. Laudati Patres separare a confuetudine iurandi scandalum nesciverunt. Confuetudo iurandi publica est: neque enim homines iurant soli, privatim, in cubiculis; sed in communibus humanis colloquiis, coram filiis, iuvenibus, & cuiusque status, atque ætatis personis. Quare inseparabile & indivisibile a iurandi confuetudine scandalum est. Cedo, Cur in compitis, officinis, in foro, in domibus, ac in contum fere ore iuramenta resonant? Unde tanta divini nominis profanatio? Non sane aliunde quam a confuetudine iurandi. A senibus iuvenes, a parentibus filii iuramenta audiunt, & vel nolentes perscunt. Tu passim iurans ad veritatem mentem intendis. Hæc attentio interna est. Quite audit, eam non videt; & malam de te opinionem concipit. A te malum dicitur: bonum non dicitur. Tu ad iurandum alios tua externa iurandi confuetudine provocas. Ipsi sine debita consideratione iurant. Ergo hæc confuetudo tum ratione scandali, quod ab eadem seorsum nequit, iuramentum constituit in statu peccati mortalis; atque ad eam pro virili evellendam sub gravi culpa tenetur iurator.

XXI. Commentitia itaque est hypothesis illa quæ a scandalo seorsum laudati Auctores confuetudinem iurandi. Quoniam nunc sermo est de eo quod in praxi contingit. Caluiffa id sibi gloriæ vertunt; quod doctrinam pra-

eficam, & casus obvios pertractat. Deinde, ut opinionem nimium laxas propugnet, ad metaphysicas præcisiones confugit, & metaphysicas notiones scrutatur. Isthuc perinet ratio quam pro eorum sententia adferunt. Licet enim concedamus, habitum speciem suam ab actibus capere, at tamen in presentia ratio isthæc vana est. Nam confuetudo iurandi malitiam accipit a periurio, cui perpetrando, teste Scripturæ sanctæ, viam aperit. Quamquam ergo habitus metaphysice consideratus suam notionem ab actibus mutuetur; in genere tamen moris, & in executione, prout nunc accipitur, non modo ab actibus, sed etiam, ac potissimum, a periculo iterandi peruria suam lucipit pravitatem.

XXII. Hanc nostram sententiam, scilicet confuetudinem iurandi voluntarie retentam constituit hominem in statu peccati mortalis, atque sub gravi culpa ad eam extirpandum illum teneri, docet expresse Sotus Lib. de cavendo iuramento abusu cap. xii. Sed, ut supra dixi, evidenter eruitur ex Scripturæ, & Patribus. Neminem enim futurum exilium qui, si serio animo expendit Scripturarum, Patrum, Conciliorumque canones adversus iurandi confuetudinem, audeat asserere, absolvendum esse peccitentem, nolentem talem confuetudinem pro viribus expellere. Quare, tametsi rationes satis valide non forent ad evincendum iuramentum, confuetudine iurandi obstitutum esse in statu peccati mortalis, atque peccatum mortale distinctum committere; nihilominus ob gravissimum periurii periculum, Scripturarum, Patrum, & quotidiana experientie auctoritate confirmatum, Theologi omnes, & Confessarii deberent non modo suadere, quod omnes prælare credo, sed altringere eulmodi iurantes ad evellendam omni conatu confuetudinem, scandali, aliorumque malorum plenam.

XXIII. Quæres, an iuramenta quæ ex prava iurandi confuetudine procedunt, absque plena tamen deliberatione emissa, sint peccata mortalia? Magna contentio, & sulo calamo hanc questionem versant Salmanticenses, Sanchez, & alii Probabilistæ. Primum omnium statuunt, sermonem nunc esse de iuramentis indeliberatis, quæ vi ipsius prave confuetudinis iurandi verum, & falsum indiscriminatim emittuntur. Si enim, inquit Salmant. n. 157. habens iurandi confuetudinem iuratur, non vi confuetudinis, sed ex repente ira impetu, aut ex immoderata affectio- ne ad aliquam rem, ut contingere solet in non affectis iurationi; tunc confuetudo, non accu-

accusabit, nec excusabit, ait Sanchez n. 22. quia tunc concluditur non est causa inadvertentia. Hæc positio, quam veluti certam laudat, ut minus dubia est. Nam peracto contingit eos in rebus in iuramentis qui iurationibus non sunt afflicti: & hoc quidem in se ipso experitur. Hinc ortum duxit illud axiomata: *In repositis operamur ex habitu*. Deinde quis hoc discernere poterit, videlicet concludendi additum hominem modo ex consuetudine, modo ex ira, aut ex nimia affectione ad aliquam rem iurare? Quare mihi probabilius videtur, eum qui ex consuetudine iurat, semper peccare dum absque deliberatione & advertentia ad veritatem, & salutaritatem iurat. Quia afflicti iurare deliberate verum, & saluum, æque fortassis peierarent, si advertent, ac dum non advertunt. Sic namque præsumendi ratio adest. Quare in illis non inadvertentia, & inadvertentia est causa iurandi; sed consuetudo culpabiliter retenta; quam comitatur quandoque inadvertentia. Ita docet Caietanus 2. 2. *quæst. xviii. art. 3. in fine*. Navarrus *cap. xii. n. 6. Medina Lib. I. cap. xiv. §. 4. Valentia disp. vi. q. vii. punct. 3. Sayrus in Claro. Reg. Lib. V. cap. v. n. 10. Sylvius 2. 2. q. xviii. art. 3. concl. 6. ubi et alios laudat. Quæ Salmanticenses ibi ex Augustino producant, ad rem non faciunt: alibi enim locum habent, de quibus longior erit sermo. Concedunt tamen vel ipsi Salmanticenses, in afflicti iurare verum, & saluum, eiuſmodi iuramenta indeliberata, in dubio saltem, præsumenda esse a consuetudine oriri, tamquam a causa.*

XXIV. Secundo ut certum ponunt, consuetudinem non esse per actum contrarium interruptam. Nam, si consuetudo per efficacem dolorem fuerit abolita, hæc iuramenta indeliberata, seu sine advertentia emissa, voluntaria non sunt nec in se, nec in causa, seu consuetudine iam interrupta. Et de hoc nulla est difficultas.

XXV. His positis, prima sententia docet, iuramenta indeliberata, quæ emittit iurator prava consuetudine devinctus iurandi sive verum, sive falsum, & culpabiliter retenta, non esse peccata mortalia in se, sed solum in causa. Hanc defendunt Valquez 1. 2. q. xiv. cap. 11. & 3. Curiel 1. 2. q. lxxv. dub. 2. §. 1. concl. 3. Sanchez *Lib. III. cap. v. n. 27. ubi pro hæc sententia laudat D. Thomam, Durandum, Richardum, Paludanum, Bonaventuram, Scotum, Antoninum, & alios. Sed falso: Nam D. Thomas, Anto-*

nius, Paludanus, Richardus docent, inadvertentiam seu inconsiderationem excusare eum qui absolute ex lapsu linguæ falsum iurat; sed nec advertit se iurare, nec an iuret verum vel falsum: quod nemo negaverit. Necessaria est enim libertas ad peccandum aut directa, aut indirecta.

XXVI. Secunda sententia propugnat, eiuſmodi iuramenta non modo in causa, sed in seipsis peccata esse mortalia in confessione necessario exprimenda. Hanc docet D. Thomas 2. 2. *quæst. lxxvi. art. 3. ad 3. & quæst. cl. art. 4. & 1. 2. quæst. lxxvi. art. 3. ad 3. & q. lxxvii. art. 7. & de mal. q. 11. ad 11. & alibi*. D. Thomam sequuntur communiter Thomiste, & etiam extranei. Ratio clara est. Nam eiuſmodi iuramenta, licet voluntaria, & libera non sint directe, sunt tamen voluntaria, & libera indirecte, seu in causa, nempe in consuetudine libere, & culpabiliter retenta. Porro hoc sufficit ad peccandum. Nec enim semper est necessaria libertas directa. Hinc qui prævidet se in ebrietate fornicaturum, vel aliquid mali facturum, vel omisitur aliquod preceptum, peccat, nedum cum causam, nempe ebrietatem, ponit, sed etiam, dum reipsum contra legem sermo. Iuramenta autem, de quibus sermo est, ex se sunt peccata mortalia; solumque excusari possent ob defectum libertatis: sed libertas adest, eo ipso quod sint libera in consuetudine: ergo in seipsis peccata sunt.

XXVII. Salmanticenses *tract. xvii. cit. cap. 11. n. 161.* inter hæc duas extremas sententias mediam viam ingredi contendunt hæc distinctione. Homo dum iurat, vel ita absorptus, & distractus est, ut non advertat nec ad iuramentum, nec ad veritatem rei iuratur; vel ita tantum distractus, ut licet advertat se iurare, non tamen advertat ad malitiam iuramenti, nec ad veritatem indagandam. Si hoc secundo modo iuramentum accidit; docent, iuramenta eiuſmodi indeliberata, non modo in causa, sed & in seipsis peccata esse. Verum, si primo modo homo iuret; talia iuramenta nec in se, nec in sua causa sunt peccata.

XXVIII. Hæc distinctio vana est, & omnimodò inutilis. Nam iuxta communem sententiam æque culpabilis est inconsideratio circa rei iuraturæ veritatem, ac circa ipsius iuramentum; seu æque peccat qui omittit investigare veritatem confirmandam iuramento, ac qui omittit advertere, an iuret nec ne. Quare ipse Sanchez *Lib. III. cit. cap. v. n. 14.* docet, tam consuetudinem iurandi inad-

ver-

vertentur circa rei iuraturæ veritatem, quam consuetudinem iurandi non advertendo, an iuret nec ne, conlittere hominem sub peccati mortalis statu; atque sub mortali culpa teneri iuratore ad eam extirpandam. Si ergo iuxta Salmanticenses inadvertentia circa rei iuraturæ veritatem, profluens a prava voluntaria consuetudine, conlitterit iuramenta præfata criminosa tum in se, tum in causa; eadem ratione inadvertentia, an iuret nec ne, dimanans ab eadem prava consuetudine, conlitterit iuramenta præfata peccata tum in se, tum in causa: quod (ait Sanchez loc. cit. num. 14.) nihil discriminis fit inter inadvertentiam ad iuramentum, & ad ipsius veritatem, cum utraque sit æque voluntaria in sua causa, nempe in consuetudine iurandi inadvertenter, & utraque aequali periculo incidendi in peritiam exponat, & utriusque casus accidat veritas rei iuraturæ. Hæc opinio, ut dixi supra n. 17, communis est; licet Azoum *Lib. XI. cap. 111. q. 111.* oppositum docere videatur.

XXIX. Verum PP. Salmanticenses hæc distinctionem invenerunt, ut doctrinam lestoribus infillarent quam excerpere ex aliis suis Salmanticensibus Auctoribus Curfus theologi speculativi, ubi *Tom. IV. de peccat. tract. XIII. disp. v. dub. 6. n. 107.* docent, facta criminola, ut adulteria, homicidia, & similia, perpetrata in ebrietate libere voluta, & in eadem prævisa, esse reipsa peccata tum in se, tum in causa; lecus vero, si hæc peccata sint verbalia, seu consistant in verbis, ut peritiam, & blasphemias; quia, inquit, eiuſmodi blasphemias, & peritiam, sunt ionus tantum materialis, & dum ab ebrio profertur, considerantur, ac si prolata essent a pistraco. Hæc doctrina mihi non probatur. Eadem quippe libertas, & voluntas quæ sufficit ad constituenda crimina quæ factis consistant, satis quoque est ad constituenda criminola peritiam, & blasphemias, quæ verbis perpetrantur. Ceterum hanc doctrinam ad iustam criticam exigam in *tract. de peccatis*. In præsentia satis fit dicere, PP. Salmanticenses, qui morum scientiam docent, non plene accusatos fuisse mentem suorum Salmanticensium Auctorum Curfus theologi. Et enim isti asserere videntur, blasphemias, & peritiam ab ebrio, aut dormiente prolata, non esse peccata; lecus, si profertur ab homine affluente iuratori: sui compositæ, sed distractæ. Hæc sunt verba Salmanticensium laudato *Tom. IV. tract. xii. disp. v. dub. 6. §. 4. n. 110. pag. 78.* Si ille qui

ex prava consuetudine profert peritiam, & dum ea se profert, non est plene sui compos, non peccat mortaliter... Si vero qui peritiam profert, actu est plene sui compos, alio tamen distractus, talia peritiam iuria sunt obiective mortaliter peccaminosa: *la: quia sola distractio non tollit ab eis quod sunt formaliter verba humana, & peritiam simpliciter. Unde supposito quod ex consuetudine, tamquam ex causa simpliciter voluntaria, procedant, imputari debent, in seipsis, ut simpliciter peritiam, & ut peccata mortalia formaliter.*

XXX. Conferat nunc lector hanc doctrinam cum doctrina Salmanticensium Morum; & continuo colliget, Patres illos falso in subdium asserere auctoritatem antiquorum Salmanticensium. Siquidem Salmanticenses Morales loquuntur de homine non ebrio, non dormiente, non mente capto, sed sui composito, alio tamen abstracto, & ita absorpto, ut non advertat, an iuret nec ne; aut, si advertat ad iuramentum, non tamen advertat ad illius malitiam, vel veritatem. Deinde contendunt, solam inadvertentiam efficere ut consuetudo in tali homine non sit causa peritiam. Priores vero Salmanticenses rotunde decernunt, solam distractiorem non tollere quod præfata iuramenta sint peritiam formaliter. Et hæc in præsentia sufficient: fusius quippe in *tractatu de peccatis* utrorumque Salmanticensium hæc de re opinionem expendam.

CAPUT VI.

Quomodo perveniens in confessione prava consuetudini iurandi, & Confessorius in illius abolitione se gerere debeant.

I. PAUCIS hoc caput expediã. Auditi multitudinem distinctionum quibus involuta est consuetudo illa iurandi quam absoluta, & sine ulla distinctione Scripture, & Patres damnant. Non absimili verborum involucro circumferre non pauci solent obligationem eiuſmodi consuetudinis manifestandam in confessione.

II. Prima sententia docet, eum qui peritiam, qui fornicatur, qui blasphematur ex consuetudine, non teneri manifestare Confessorio circumstantiam consuetudinis, eo quod neque peccatum distinctum, neque alterius generis circumstantia sit. Quam sententiam, tanquam laxam, ex Tamburino, & Sporer capite superiore explisimus. Quod enim laxius hæc Tamburini propositione *Lib. II. method.*

cap.

cap. III. §. 3. num. 21. *Qui ex inveterata consuetudine adverteat iurari falso, satis ne est dicere, Semel iuravi falsum; an potius necesse est etiam addere, id fuisse ex mala consuetudine?* Respondetur non esse necesse... *Idem dicit, ut semel hac occasione dicam, de inveterata consuetudine fornicandi, blasphemandi, & exterorum similitum: per eum est ratio.* Non est huius loci eiusmodi de consuetudine laxas opiniones refellere. Alibi hoc pro dignitate praeferatur. In praesentia iusticia illas lesibus indicasse. Nec enim fieri potest quin commoveantur, dum audiunt, non debere agrorum spirituales proprie infirmitatis statum, & diuturnitatem Medico Dei vice defungenti manifestare. Nonne Christus ipse patrem pro filio infirmo rogantem sanavit, interrogavit: *Quantum temporis est ex quo hoc illi accidit? Ab infantia,* respondit Pater.

III. Secunda sententia adfirmat, eiusmodi consuetudinem, seu habitum manifestantem esse, Patres Salmatici, loc. cit. §. 3. n. 163. utramque sententiam conciliare conentur. Si enim, inquit, consideretur actus perituri, ut affectus circumstantia consuetudinis, tunc non erit confessa consuetudo iuxta primam sententiam. At, si sensus sit, eum qui periturum, aut pollutionem committit ex consuetudine, debere, praeter peccatum quod modo fecit, exprimere culpam quam perpetravit, vel dum consuetudinem admisit, vel dum eandem adultam retinuit, omitendo illius expulsiorem; sub hac consideratione tenetur manifestare consuetudinem; licet, dum primo le in periculum peccati coniecit, non commiserit peccatum ab ipso peccati periculo distinctum, si moraliter coniungatur. Omnis enim qui peccat, prius le coniecit in periculum, huius occasione peccati; ut qui fornicatur, prius fornicandi occasione inquirat. At, si occasio, sive consuetudo coniungatur ab ipso actu peccati, & consideretur ut causa proxima; & impellens ad peccandum, & ut voluntarie retenta; tunc in omnium sententia est peccatum distinctum ab ipsis actibus, & consequenter in confessione detegendum.

IV. Hanc doctrinam absolute non improbo. Ex una parte vera est, quatenus statuit occasionem confitendam esse, quia causa proxima peccandi est; & peccatorum qui eam negligit evellere, in statu peccati mortalis constituit. Nec alio in sensu quis umquam obligationem confitendi consuetudinis defendit. At ex illa parte qua primae sententiae verita-

ti suum praetendere conatur, falsa est. Quid refert quod sub aliqua metaphysica, vel arbitraria acceptione non sit manifestanda in confessione peccandi consuetudo, quando re ipsa, & absolute confitenda est? Quid refert quod prior opinio sub tali acceptione vera sit, quando absolute, & re ipsa falsa, noxia & scandalosa plena est? Siquidem, absolute docet, occasione non esse confitendam.

V. Haec in hac materia sunt regulae certae quae a nemine negari possunt maxime post propositionem damnatam ab Innocentio XI. de qua suo loco. *Prima regula.* Qui in prava consuetudine versatur peccandus, tenetur eiusmodi consuetudinem Confessario manifestare. Idem dicendum de eo qui affertus est passim iurare sive verum, sive falsum, aut sine necessaria consideratione. Neque de hoc est, aut esse debet, penes Auctores dissidium. Omnes enim opiniones quae haec regulae repugnant, tanquam improbables, & laxae, rejiciende sunt.

VI. *Secunda regula.* Qui consuetudine iurat, licet cum debita vigilantia (quoniam in nostra sententia si voluntarie & deliberate in eadem persistit, peccat, & consuetudo illa prava evadit) tenetur eandem exponere Confessario. Me haud latet, oppositum sentire communiter recentiores, Sed hanc sententiam iam superiori capite Scripturae, & Patris consuetudinem demonstravit.

VII. *Tertia regula* pro Confessariis. Prolixo tractatus iam ediderunt Theologi de abolitione aut neganda, aut impedienda poenitentibus qui consuetudine, seu habitu peccandi tenentur. Suo loco pro dignitate argumentum summi momenti tractabo, quod paucis, ut mea praesertim opinio, praefari non potest. In praesentia pauca praehabito. Et primo certum est Confessarium non debere, nec licite posse abolere iuratores quos in prima regula descripsi, nisi spondeant consuetudinis expulsiorem. Cum illis ergo sic se gerat Confessarius. Audita iurandi consuetudine, poenitentem interroget, num alias confessus fuerit hanc consuetudinem, quae remedia praescripta illi fuerint, & qua diligentia ea executioni demandaverit. Si, spretis remediis, nullo studio emendationem curavit, abolitionem differat, eique salubria remedia praescribat. Quid, si prima vice consuetudinis confessio? Negandam abolitionem contendunt illi, impediendam clamant illi. Regula certa pro neutra parte praescribi potest, illi interta sit conclusio. Nam de externa Ecclesia iam decrevit, quod occasionis dimis-

sio abolitionem sacramentalem praecedere debet. De interna occasione, seu periculo, & habitu nulla, ut dixi, & suo loco evincant, regula certa pro omni eventu statui potest. Absolute, & communitate absolute suspendenda, & differenda est. Ceteram talia in penitente iudicia apparere possunt, ut prima saltem vice Confessarius prudens iudicium formare possit, quo statuat expedire saluti poenitentis beneficium praesens abolitionis. Si secunda vice profectum, conatum, & diligentiam in evellendo habitu pravo deprehenderit, iterum medicam abolitionis diligentiam in remediis executione perspexerit, medicinam applicationem suspendat, & differat. Si anceps fuerit, potius ad clementiam quam ad severitatem declinet. Si comprehenderit, facilitatem abolitionis vultus fovere, confessionem eam interrumpat. Si viderit profectum parere, eam iteret. His paucis verbis tota fere exhausta est controversia illa quae obvarium partium affectiones, magis quam ob suam naturam difficultatem impedita, atque contentiosa nimium evasit.

VIII. *Quarta regula.* Iuratores, quorum in secunda regula mentio facta est, prima vice Confessariis admoveat. Eos sanctissimum Dei nomen profanasse in primis ostendat, quoniam verum iuraverint. Doceat illos, sine necessitate gravi usurpandum iuramentum non esse. Deinde ob oculos ponat, pravam semper esse consuetudinem iurandi. Rursum advertendum illis exhibeat, diuini iuramenti malitiam studium, & diligentiam verum iurandi: non tamen consuetudinem exulare ob periculum prolubendi in peritium, & ob scandalum quod fideles, ubicumque iuramenta resonare audientes, accipiunt. Tandem potesticaem adhortationem, si deprehendat poenitentem dispositum, ut ut proponat impoterum linguam factam a iuratione se cohibiturum, eum prima vice absolvat. Si secunda, & tertia vice profectus appareat, proferat eum ad abolere. Si contra, nullum profectum, nullam diligentiam, nullumque emendationis studium cognoverit, hortetur, arguat, obsecret, increpet, & abolitionem suspendat, differatque plus minusve, prout expediens visum fuerit. Si enim sic se gerat Confessarius; electi poenitentes certissime rigentur, reprobi oburdcent. Istiti autem margaritae subrahenda; illis impedienda sunt. Quomodo optime constitutum, & dispositum credere Confessariis potest eum poenitentem qui licet admonitus, in vana divini

nomini invocatione, pravo habitu peccatorum venialium, in periculo prolubendi in peritura perisistit.

IX. *Quinta regula.* Ultimo loco advertant sacramentorum ministri, ex Confessariis, quos poenitentia, & negligentia in corrigendis iuratoribus, & dimittendis abique abolitione, dum corripit resurgunt, periturus, & blasphemus possitimum in cuiusque etatis, & status hominum ora inundare. Meminerit Confessarii negligentem in iuratorum correctione, quas poenitas luere debebant; si vel ipsis fidelibus qui audientes vocem iurantium, non curaverat illorum emendationem; supplicia minatur Deus Leviticis, & peccaverit anima, & audivit vocem iurantis, testisque fuerit, quod aut ipse vidit, aut confessus est, nisi indicaverit, porabit impietatem suam: ubi Angustinus ait, debere fidelem, dum audit irarantem, aut Deum pro ore orare, ut denuntiare illi qui perituro profectus valent. Reice ergo recentiorum plurimum Casuillarum afectiones, magis quam ob suam naturam difficultatem impedita, atque contentiosa nimium evasit.

X. His itaque missis, ceu ab evangelicis regalis nimium exorbitantibus, opinionibus probabilium, consulte Scripturas, consulte Patres. Audi Angustinum instruentem, & exhortantem iuratores ad linguam suam custodiam, serm. xxv. de verb. Apud. sub fin. *Præ ceteris cautus esto. Plus ad hoc intentus esto quam ad alia. Maior consuetudo maiorem inersionem flagitat.* Non ait Angustinus, non aum vexes, si desperet emendationem, sed subdit: *Domabis, si vigilabis, si timebis, si Christianum te esse cogitaveris. Nam tantum mali habet iuratio, ut qui lapides colunt, timeant falsum iurare per lapides: Tu non times Deum presentem, Deum viventem, Deum sententem, Deum moventem, Deum in contemptores vindicantem...* Ante omnia ergo, fratres mei, obsecro vos, ne sine causa me Deus hoc loqui compulerit... Quasi vero

parvus sit fructus sudoris mei, si omnes qui mihi acclamaverint, clament & contra se, ne fallam iurent adversam se; si tot homines qui me attentissime audierunt, attenti sunt adversus consuetudinem suam, & admoveant se hodie, cum ad domos suas venerint, cum consuetudinem suam lapsu linguae repetierint, admonent proximum: *Hic est quod hodie audivimus, hoc est quod obstricti sumus. Audi rationem, seu modum, quem praescribere debes, ut facilius se emendent, ut non animos despondant, sed correctionem conentur. Non fiat hodie in coruptionem.* *Non fiat hodie, pigrius sit cras. Si & crassitudo non fuerit, minus laborat qui custodit: adiuvatur enim consuetudine superioris Dei. Triduo moritur peccis, de qua laboramus, & gaudemus de fructu vestro: quia magno bono abundabitis, si tam magno malo carebitis.*

XI. Confessarius nullam negligat industriam, nullumque remedium omittat, quo ad emendationem concludentis iurandi suus inducat penitentes. S. Carolus Borromeus *lib. Part. Act.* praescribit ut Confessarius suis penitentibus, hinc vitio adhaerens, imponant aliquam penitentiam illico post iuramentum prolatum peragendam. Itaque iuxta varietatem & personarum, & circumstantiarum insere iuratores qui emendari cupiunt (quos enim nolunt corrigi, reiciendi sunt) ut, quoties in iurationem inciderint, quid eleemosynae pauperibus erogent, ut linguam mordant, ut terram oculentur, crucemque lingua efforment, ut potent singulis diebus quoties prolapsi fuerint, ut *Pater, & Ave* recitent, ut a vino in prandio abstineant. Haec, & similia remedia praescribere. Si assuetus iurare ex corde aliquo eorum usus fuerit, cito sese emendandum experietur.

DISSERTATIO VIII.

DE PERIURIO, INTERPRETATIONE,
ET DISPENSATIONE IURAMENTI.

CAPUT I.

Quid sit periurium, an semper sit periurium mortale, & quanta sit eius gravitas.

I. Vera periurii notio est in hoc sita, quod aliquis iuret id quod fecit, vel putat esse falsum. Quare inquit D. Thomas 2. 2. *quest. xcviij. art. 1.* Periurium definitur esse mendacium iuramento firmatum. . . . & propter hoc a falsitate praecipue specificatur peruersitas iuramenti, quae periurium dicitur: *ideo falsitas est de ratione periurii.* Quod de periurio preste accepto intelligendum est. Triplex namque distingui solet periurium. Primum est, cui deficit veritas. Secundum, cui deficit iustitia, dum quis rem illicitam, vel prohibitam iurat. Tertium, cui deficit iudicium, dum quis tenere sine iusta causa iurat. Haec duo posteriora improprie, & lato modo periuria nuncupantur, de quibus sic dicitur *lib. 1.* In praesentia de toto periurio primo modo accepto, seu proprie tali, cui veritas deficit, sermo nobis est.

II. Circa iniquitatem periurii non defue-

runt haeretici qui licitum illud assererint, ut de Apostolice refert Prateolus verb. *Apostolice*, cuius haeresis meminit quoque Bernardus *serm. lxx. in Cant.* & Augustinus *Lib. cont. mendac. cap. 1. & II. & xviii. & xix.* refert Priscillianistas, defendentes licitum mendacium, & consequenter etiam periurium; quibus familiare illud erat: *Iura, periura, secretum prodere non.* Quo in luto haesitae Flagellantes haereticos, refert laudatus Prateolus.

III. De fide est, periurium illicitum esse, ut ex Scripturae textibus quae supra dedimus, & communi Ecclesiae catholicae, & omnium catholicorum Doctorum sensu constat. Si enim omne mendacium inapte natura malum est: quanto magis periurium, quod mendacium confirmat? *Et ideo* (inquit D. Thomas. *loc. cit. art. 2.*) *periurium manifeste est peccatum religioni contrarium, cuius est Deo reverentiam exhibere.*

IV. Certum quoque de fide est, periurium genere suo peccatum mortale esse, & valde grave: est enim contra secundum preceptum primae tabulae, & consequenter contra religionis virtutem in materia pertinentem ad divinum honorem. Nam licet iuramen-

mentum est actus religionis, ita periurium est vitium illi oppositum. Porro inquit Angelicus *loc. cit. art. 3.* *Quidquid de sui ratione pertinet ad contemptum Dei, est peccatum mortale. Periurium autem de sui ratione importat contemptum Dei. Unde periurium ex sui ratione est peccatum mortale.*

V. Posito quod periurium sit peccatum mortale, quaerunt Theologi, quanta sit illius malitia, quam esse gravissimam omnes fatentur. Quare 2. 2. *quest. 1.* *grande scelus* appellatur; & post blasphemiam, ac idololatriam, & post gravissimum peccatis quae committi possunt contra religionem: quia propius Dei honorem laedit. Difficultas est, an periurium sit gravius omnibus peccatis quae committi possunt contra proximum; & potissimum comparatio illius fieri solet cum homicidio. Plures solummodo, homicidium gravius esse periurio. Durandus in *III. dist. xxxix. quest. v.* Richardus *ibid. quest. xv. Gabriel ibidem qu. II. art. 3. dub. 2.* Maior *quest. v.* Angelus verb. *Periurium*: quia periurium est contra religionem; homicidium vero contra caritatem. Veniam haec ratiocinatio vana est: quia homicidium est contra iustitiam naturalem, quae virtus inferior est ipsa religione.

VI. Dicendum est igitur, periurium gravius esse ipso homicidio. Ita expresse docet D. Thomas *quodlib. 1. art. 18.* Gerfon *I. Part. Alphabet. xxiij. lit. V.* Sylvester verb. *Periurium, Sotus Lib. VIII. de instr. qu. 11. art. 3.* Turrecremata in *cap. Praedicandum 2. 2. quest. 1.* Covarruvias, Guillelmus Peraldus in *Summ. virt. Part. II. cap. xv.* ubi duodecim argumentis hanc sententiam nititur persequere. Ipsam consule. Sylvius 2. 2. *quest. xcviij. art. 3. conclus. 7.* duabus rationibus suam evincit conclusionem. Prima fundatur in illo D. Pauli ad Hebr. vi. *Finis omnium controversiarum est iuramentum*; idem, iuramentum adhibetur etiam in causa homicidii, & ad inquirendam veritatem in tali causa. Signum ergo est, gravius esse ipso homicidio. Non hinc tamen inferunt, periurium gravius peccatum esse ipsa heresi, aut blasphemia, in quarum causa etiam iuramentum adhibetur; sed solum inferunt, periurium esse gravissimum peccatum, etiam in hominum exultatione; cum in libris feniendes contententes ad iuramentum confugiant, seu ad supremum iudicem; licet aliquando huiusmodi possint esse peccata contra praeccepta pariter primae tabulae, ut haeresis, & blasphemia, ipso periurio graviora. Secundo quia iuramentum est contra prece-

ptum primae tabulae, directe & proxime contra Deum, & contra virtutem religionis; homicidium autem est contra preceptum secundae tabulae, & contra humanam iustitiam, quae virtus inferior est.

VII. Adversus praefatam doctrinam multa opponi solent, quae cum fiat praeter institutum mores formandi, praeterito. Omnia tamen solvi possunt, si doctrina Div. Thomae intelligatur de malitia essentiali, quae sumitur ex obiecto, aut honestate quam tollit. Periurium inapte natura auferit certitudinem divini testimonii, & destruit primum illud principium confirmandi foedera, & pacta, ac denique extremam irrogat Deo iniuriam. Quae omnia maximam illius vitii perveritatem ostendunt. Negari tamen non potest, ut optime advertit Suarez *Lib. III. cap. lxxij.* homicidium ratione circumstantiarum periurium in gravitate excedere. Quod ex eo etiam constat, quia magis humane naturae repugnat videtur. Quare ergo verosimilius adhibitor est altera homicidium superare periurium. Solet etiam homicidium gravius puniri apud homines. An itidem gravius puniendum a Deo sit, incertum est. Div. Antoninus *II. Part. tit. x. cap. vii.* ex quatuor principii periurii gravitatem repetit. Primo quia Deus eodem contemnitur: secundo quia omni lege vetatur: tertio quia eo proximus laeditur: quarto quia multitudine peccatorum plechitur. Peccata, inquit, quae sunt directe contra Deum, sunt secundum se graviora quam ea quae sunt contra proximum: *Quia Deus sine comparatione maior est proximo. Sed transgressiones praecceptorum primae tabulae sunt directe contra Deum. . . . Ergo ex ordine ipsorum praecceptorum potest esse gravius periurium quam homicidium, secundum D. Thomam in quodlibet. . . . Sed, o miser homines! cum ita horreant homicidium, quod horrendum est; periurium, quod gravius est, pro nihilo quotidie incurunt. Verum tamen est quod considerando gravitatem peccati secundum nomen, quod inde sequitur committitur, homicidium gravius est; quia gravius nocuum est proximo inferitur. Et ideo in iudicio humano gravius homicidium quam periurium punitur.*

CAPUT II.

De penis periurio impostis.

I. Quomodo gravissimum est periurii crimen, tum quia nomen Dei pol-